

בבא בתרא ק"ד

פ"חת או הותיר ז' קבין ומח' לכור הגיעו
למדנו במשנה, שהמוכר לחברו בלשון 'הן חסר
הן יתר', אם נמצא שיש בשדה תוספת של קרקע
משיעור ז' וחצי קבין לכור עד תשע קבין, מוסיף הלוקח למוכר את ההפרש
בדמים, הואיל ותקנו למוכר שאין לו מה לעשות בשיעור כזה של קרקע. כעת
הגמרא שואלת, האם תקנו רק לטובת המוכר שיקבל או מעות או קרקע, ואפילו
היכן שהלוקח רוצה לקנות את המותר לא כופים את המוכר למכור. והרי שנינו
בברייתא, פ"חת שבעת קבין ומחצה לכור, או הותיר ז' קבין ומחצה לכור הגיעו.
יותר מכאן, אם המוכר לא רוצה בקרקע מועטת כזו, כופין את הלוקח על מדת
סדום לקנות את העודף. וכן תיקנו שאם הלוקח רוצה לקנותו, כופים את המוכר
למכור לו אותה קרקע מועטת כדי שלא תהיה דריסת רגל בשדה הלוקח וכיון
שקרקע זו אינו ראוייה לכלום כ'זה נהנה וזה אינו חסר', הרי שחכמים דאגו לתקנת
שניהם?

מדובר כשהקרקע היתה יקרה ואח"כ הוזלה
מתרצת הגמרא, אפשר לומר שחכמים לא ייפו כחו
של לוקח ולא כופים את המוכר למכור ללוקח את
המותר, אלא אם רצה יחזיר לו הלוקח קרקע. וכוונת הברייתא, שאם ונמצא יותר
וכעת הקרקע הוזלה משעת המכירה, אם המוכר רוצה בדמים כופים למכור כשעת
הזול שעכשיו. שאומרים די אם חכמים ייפו את כחך לתלות בכך את המכר של
המותר במעות או חזרת קרקע כשאין הפסד ללוקח, משום זה נהנה וזה אינו חסר,
אבל לא אומרים שהלוקח יקנה בשעת הזול כשער היוקר²²¹. שואלת הגמרא, הרי
ששנינו כשהוא נותן לו נותן לו כשער שלקח ממנו? עונה הגמרא, ששם מדובר
כשהקרקע היתה זולה בתחילה ועכשיו התייקרה. והלוקח יכול לומר איני רוצה
לקנות קרקע ביוקר, וקניתי אותה מפני שמצאתיה בזול²²².

ר"ה אמר ט' קבים אפ' בבקעה גדולה ולר"נ רובע לכל סאה
למדנו במשנה שאם הותירו בשדה מתשעה קבים
לכור ומעלה, הקרקע חוזרת. ומביאה הגמרא
שנחלקו מה הדין אם מכר קרקע גדולה מבית כור, ונמצאה גדולה מגודל המדובר,
לפי איזה יחס מחשבים את מותר הקרקע. רב הונא אמר, אם הותיר יותר מתשעה
קבין מסך כל הקרקע, ואפילו מקרקע גדולה בת עשרה כורים מחזיר קרקע²²³.
ורב נחמן אמר, תמיד מחשבים שעד רובע לכל בית סאה מסך השדה נחשב

221 ומה ששנינו ואת הלוקח ליקח שאם המוכר חפץ לתנה בדמי הזול כופים את הלוקח ליקח משום ייפוי כח של המוכר שעכשיו הלוקח לא מפסיד. תוס'.

222 ובכל מקום שיש ללוקח טענה טובה חכמים לא ייפו את כחו של המוכר. רשב"ם.

223 שרב הונא סובר שיותר מט' קבין אינו מוחל הואיל ויש במותר חשיבות שדה ויחזיר קרקע. רשב"ם.

מחילה. ואם יש יותר מרובע לכל סאה, כשמכר לו בית כור אין מחזיר לו העודף אלא אם יש תוספת של ט' קבים, ואם מכר בית כוריים שסך כל המותר לכל סאה יותר מט' קבין, מחזיר אפילו אם יש משהוא יותר מרובע לכל סאה.

אם שייר בית ט' קבין בית כור
כשמכר לו בית כור

והקשה רבא לרב נחמן ממה ששנינו במשנה, שאם שייר בשדה בית תשעת קבין מחזיר לו את הקרקע. ולכאורה מדובר אפילו שמכר לו בית שני כורים, ומכאן שאפילו בבקעה גדולה אמרו שאם הותיר תשעה קבין חוזרים למוכר? עונה הגמרא, מדובר כשמכר לו בית כור, ואם יש תשעה קבים הם חוזרים מפני שיש יותר מרובע לכל סאה, ויצאו מתורת מחילה. עוד ושאלת הגמרא ממה ששנינו במשנה, ובגינה בית חצי קב. ולכאורה מדובר גם כשמכר לו בית סאתים, ולא אומרים שנותן רובע לכל סאה? מתרצת הגמרא, מדובר כשמכר לו בית סאה גינה, ולכן ברובע הוא מחילה וביותר מרובע יעשה חשבון. עוד מקשה הגמרא ממה ששנינו, וכדברי ר"ע בית רובע. ולכאורה מדובר כשמכר לו בית סאה, ולא אומרים שנותן חצי רובע לכל חצי סאה? מתרצת הגמרא, מדובר שמכר לו רק חצי סאה.

הספק בשדה ונעשית גינה ובגינה
ונעשית שדה

הסתפק רב אשי, מה הדין אם מכר לו שדה והותירו יותר מרובע לסאה, ובסך הכל פחות מתשעה קבים. ולפני שהחזיר לו הלוקח גדל לכאן הנהר או נבע כאן מעין, ונעשה ראוי לגנה. האם הולכים אחר שעת מכירה ויעשה חשבון, רצה נוטל מעות רצה נוטל קרקע. או כיון שחכמים תקנו לתת מעות לתקנת המוכר, כאן שחשובה לגינה הלוקח יחזיר לו קרקע ולא מעות. וכן הסתפק מה הדין שמכר גינה והותירה יותר מחצי קב ולפי שהחזיר המותר התבטל ממנה שם גינה האם יחזיר לו את חצי הקב קרקע, או שעכשיו שאינה חשובה יוכל המוכר ליטול מעות או קרקע. ונשארה הגמרא בתיקון.

אם היה סמוך לשדהו אפ' כ"ש
מחזיר קרקע

מביאה הגמרא ששנינו בברייתא, אם השדה שמכר סמוכה לשדה אחר של המוכר אפילו אם הותיר כל שהוא על שבעה קבים ומחצה לכור מחזיר לו קרקע ולא יעשה חשבון. מפני שהוא ראוי להצטרף לשדהו ואפילו שהמותר אינו תשעה קבים יחזיר לו קרקע²²⁴. הסתפק רב אשי האם בור מפסיק בין המותר לשדה, ולא יחשב על שדהו ויעשה חשבון. ואם תמצא לומר שבור אינו מפסיק האם אמת המים מפסיקה. ואם תמצא לומר שאינה מפסיקה האם דרך הרבים²²⁵ מפסיקה. והאם 'ריכבא דריקלא' מפסיק.

224 כיון שהמוכר לא מפסיד דבר בחזרת קרקע לא נייפה את כחו לכוף את הלוקח לקנותו. אבל פחות מרובע לסאה או ז' קבין ומחצה לכור, היא מחילה ולא מחזיר לא קרקע או מעות. וכן פסק ר"ח. רשב"ם.

225 נראה שגורסים דרך הרבים מהו כגון שיש כאן שביל של ט"ז אמה שהולכים ממנו לשדות, אבל רה"ר ממש י"ל שאין לך הפסק גדול מזה. ומפרשים את כולם באם תמצא שאינו מפסיק. רשב"ם.

ונשארה הגמרא בתיקו.

למדנו במשנה כשיש יותר מט' קבים, לא את הרובע בלבד מחזיר לו אלא כל המותר. שואלת הגמרא, מדוע פשוט לתנא שמחזיר את הרובע והחידוש שמחזיר את התוספת, הרי מסתבר לומר להיפך, שלא את המותר על הרבעים בלבד הוא מחזיר, אלא הוא מחזיר גם את הרבעים עצמם שכיון ויש הרבה קרקע לא מחל על דבר? מתרצת הגמרא, שאכן כך שנה רבין בר רב נחמן במשנה.